

Aleksander Sašo Slaček Brlek

Igor Bahovec: Skupnosti – teorije, oblike, pomeni.

Ljubljana: Sophia, zbirka Razgledi 2005.

272 strani (ISBN 961-6294-72-5), 16,28 evrov

Ideja skupnosti je pri klasikih sociologije postala predmet zanimanja predvsem zaradi temeljnih družbenih sprememb, ki so takrat pretresale zahodne družbe in odpirale vprašanja o odnosih med tradicijo in modernizacijo, med razpadom in integracijo, med konfliktom in konsenzom. Zato ni presenetljivo, da je v sodobnosti, ko mnogi avtorji menijo, da se pomikamo v novo družbeno obliko (pa čeprav se ne morejo poenotiti o njenem imenu in pomenu), skupnost spet na dnevnem redu razprav.

Igor Bahovec skuša utemeljiti mesto skupnosti v »postmodernem« svetu. Začne s poglobljenim pregledom treh pojmovanj skupnosti pri klasikih sociologije: Tönniesovim razlikovanjem med idealnima tipoma družbe in skupnosti, Durkheimovim pristopom k ohranjanju družbene solidarnosti in vlogi intermediarnih institucij ter Webrovo konceptualizacijo dveh tipov družbenih odnosov (*Vergemeinschaftung* in *Vergesellschaftung*). Nadaljuje s pregledom nekaterih sodobnih teorij skupnosti, kjer se opira predvsem na Parsonsa, Sorokina in Bellaha. Tukaj postane očitna nereflktirana konzervativna usmerjenost knjige. Tako denimo avtor ne pojasni, zakaj je izbral zgolj teorije, ki se ukvarjajo s problemom skupnosti v okviru problema družbene kohezivnosti, zanemari pa teorije, ki skupnost vidijo kot (kontrafaktični) ideal, ki mora biti udejanjen skozi bolj ali manj radikalne reforme: npr. pri mladem Marxu ali pa pri Deweyju, ki je razvoj skupnosti nerazdružljivo vezal na demokratične reforme, ter seveda pri Giddensu in Beckih, ki prisilnost vidijo vpisano v samo jedro majhne družine moderne – skupnosti *par excellence*. Deweyjeva odsotnost je še posebej nerazumljiva, saj se je ameriško komunitarno gibanje – ki ga avtor obširno predstavlja v poznejših poglavjih – močno naslanjalo na njegove ideje.

Po tem pregledu avtor predstavi lastno pojmovanje pristnosti skupnosti, ki jo meri po tem, v kolikšni meri omogoča razvoj v njej udeleženi osebami. Podrobneje razdela značilnosti pristnih skupnosti in jih loči od t. i. psevdoskupnosti (npr. enklav življenjskega stila). Skupnostne odnose v navezavi na prej obravnavane teorije loči od pogodbenih in prisilnih odnosov kot idealni tip. Vprašanje, v katerih okoliščinah skupnosti omogočajo razvoj posameznika in v katerih so manifestacija zgolj površinskih vezi ali pa delujejo celo destruktivno, je izjemno pomembno, še posebej če se strinjamo z Deweyjevo trditvijo, da je demokracija »prav ideja o življenju skupnosti« (1927/1999: 112). Želeli bi si, da bi Bahovec, potem ko je vpeljal normativni ideal pristne skupnosti, več prostora posvetil okoliščinam, v katerih je ta lahko udejanjena in v katerih se lahko izognemo bolj destruktivnim ali zgolj površinskim oblikam odnosov. V tem poglavju postane mestoma moteče tudi avtorjevo prehajanje v polje religioznega diskurza; tako lahko na strani 85 preberemo: »Za skupine, v katerih prevladuje tip odnosov pristne skupnosti, so značilne celovite vezi, ki se dotikajo človekovega bistva.«

V nadaljevanju opiše svoje razumevanje »postmodernosti«, ki jo povezuje s fragmentiranjem identitet, koncem velikih zgodb in »tlečo krizo smisla«. Vztraja na tem, da radikalni dekonstruktivizem, ki zahteva zgolj pasivno toleriranje drugega, ni zadostna rešitev problemov »postmoderne«, temveč sta potrebna aktiven dialog in vpletenost. Takšno dialoškost, ki naj bi vodila tudi iz sodobne krize smisla in omogočala reševati normativne konflikte med radikalno različnimi videnji sveta, vidi v intermediarnih institucijah.

Proti koncu knjige predstavi idejo skupnosti, kot se kaže v komunitarizmu in politiki »tretje poti«. Za razliko od prejšnjih poglavij, ki so – čeprav se jim da očitati nereflktirano pristranost – teoretsko poglobljena in v katerih na kreativen način sooča različne teorije, je ta del v veliki meri deskriptiven, avtor ne vzpostavi kritične distance do navajanih idej, ne omenja kritik ko-

munitarizma in »tretje poti«, prav tako pa ne poskuša vzpostaviti povezav s teorijami, ki jih je obravnaval v prejšnjih poglavjih.

Gledano v celoti lahko rečemo, da je knjiga kljub določenim pomanjkljivostim dobrodošel prispevek k obravnavi problema skupnosti. Vse premalokrat srečamo poskus dialoga s klasiki sociologije in Igor Bahovec prepričljivo pokaže, da so njihovi koncepti še kako uporabni pri razumevanju sodobnih pojavov. Teoretskih konceptov se loteva poglobljeno in jih tudi na kreativen način sooča med sabo. Glavna pomanjkljivost knjige je, da avtor ni uspel vzpostaviti zadostne distance do lastnih – skupnosti naklonjenih – prepričanj, kar je najbolj očitno pri navajanju idej komunitarizma in politike »tretje poti«, opazno pa je tudi pri izboru teoretskih osnov. Omeji se na teorije, ki so skupnosti naklonjene, še ožje pa na (zmerno) konzervativna pojmovanja. To seveda ne bi bilo sporno, ko bi avtor svojo pozicijo reflektiral in jo utemeljil s kritiko nasprotnih pozicij. Takšno kot je, je delo precej hermetično in ne vabi k dialogu z drugačnimi pozicijami, ravno dialog pa je, sledeč avtorju, eden najpomembnejših izzivov »postmoderne«.

Literatura:

Dewey, John (1927/1999): Javnost in njeni problemi. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.

Zorana Medarič

**Tanja Renner, Mateja Sedmak, Alenka Švab,
Mojca Urek: Družine in družinsko življenje v Sloveniji.
Koper: Založba Annales, Knjižnica Annales Majora, 2006.
259 strani (ISBN 961-6033-86-7), 16,27 evrov**

Knjiga *Družine in družinsko življenje v Sloveniji*, delo štirih avtoric, raziskovalk in predavateljic na fakultetah v Ljubljani in Kopru, ki se raziskovalno ukvarjajo z družinami, prinaša celovit vpogled v sodobne družinske trende v Sloveniji in obenem zapolnjuje vrzel v ponudbi literature o družinah v okvirih družboslovnega raziskovanja in publiciranja. Že naslov (družine v množini) nakaže vodilo knjige in perspektivo, skozi katero avtorice obravnavajo naslovno temo, torej na poudarjanje obstoječe heterogenosti oblik in načinov družinskega življenja, med drugim tudi preko kritične obravnave državne politike in retorike, ki družinsko raznolikost pogosto zvede na »edino pravo« družino, tj. tradicionalno jedrno družino. Ker je področje družinskega življenja enako pogosto prežeto z miti, predsodki in stereotipi, avtorice skozi kritično analizo ponujajo drugačne poglede na same definicije, diskurz in predstave o družinah.

Knjiga se družinske tematike loteva obširno in z več vidikov. Tako poleg osnovnih konceptualnih izhodišč ponuja tudi pregled raziskovanja in družinske zakonodaje ter analizo sprememb družinskega življenja v Sloveniji v zadnjih desetletjih; avtorice pa nas popeljejo tudi na manj raziskane poti zasebnosti in družinskega življenja v Sloveniji, saj se lotevajo tudi tem, ki so raziskovalno večkrat prezrte, kot npr. nasilja v družinah, starševstva hendikepiranih, istospolnih partnerstev in družinskega življenja ter življenja v etnično mešanih družinah. Vsako od osmih poglavij, ki sestavljajo knjigo, se osredotoča na enega od vidikov družinskega življenja v Sloveniji.

Čeravno se na prvi pogled zdi definicija družin(e) razmeroma enostavna naloga (»saj vendar vsi vemo, kaj je družina«), pa nas številčnost različnih definicij in iz njih izhajajočih tipologij prepričuje o nasprotnem. V uvodnem poglavju, *Težave s pojmom družine*, se Tanja Renner tako spoprime s težavnostjo opredelitve splošne in vseobsegajoče definicije družine, ki bi morala biti